

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „UPIENIEŻNIENIE –
KIEDY MONETA STAJE SIĘ PIENIĄDZEM” – NOWA SÓL
25–26 XI 2010

25–26 XI 2010 r. w Nowej Soli odbyła się zorganizowana przez Muzeum Miejskie i Komisję Numizmatyczną Komitetu Nauk Historycznych PAN konferencja pt. „Upieniężnienie – kiedy moneta staje się pieniądzem”. Było to kolejne, czternaste spotkanie, z mającego już czterdzieści lat tradycję cyklu sympozjów poświęconych tematyce numizmatycznej w perspektywie historycznej. Podobnie jak w poprzednich latach i tym razem zgromadziło ono archeologów, historyków i muzealników, traktujących monety jako podstawowe źródła w swojej pracy badawczej. Organizatorzy konferencji, na czele ze sprawującym merytoryczną opiekę na przedsięwzięciem profesorem Borysem Paszkiewiczem, postawili sobie ambitne zadanie znalezienia odpowiedzi na pytanie o początki i zakres ekonomicznego użytku monet w dawnych społeczeństwach.

Zakres chronologiczny, jak i terytorialny zaprezentowanych referatów był dosyć szeroki i obejmował dzieje obszarów zajmowanych przez Celtów w okresie lateńskim, Cesarstwo Rzymskie i tereny w jego sąsiedztwie, a także całą historię Polski. Obieg i znaczenie monet w społecznościach celtyckich omówili Marcin Rudnicki i Jiří Militký. Znaczenie monet ciętych na przełomie er w afrykańskiej części Imperium Rzymskiego zaprezentował Piotr Jaworski, a o ideologicznym przekazie, jakie niosły ze sobą monety rzymskie w III w. referat wygłosiła Agata Kluczek. O znaczeniu monet rzymskich poza obszarem zajmowanym przez Cesarstwo mówił Aleksander Bursche, natomiast Mateusz Bogucki starał się ukazać proces upieniężnienia ziem monarchii wczesnopiastowskiej. Szerszy kontekst reform miar i monetarnych z lat 1268–1270 w Czechach omówił Roman Zaoral, Tadeusz Szczurek zaś ukazał obieg monetarny w Dolnych Łużycach w XIV w. Znaczenie przemian gospodarczych przełomu średniowiecza i czasów wczesnonowożytnych w procesie upieniężnienia zaprezentował Piotr Guzowski,

a Jarosław Dutkiewicz zwrócił uwagę na rolę dukata jako pieniądza uniwersalnego w systemach pieniężnych Europy Środkowej w XVI w. O pozapieniężnym znaczeniu monet na konferencji referaty wygłosili Zbigniew Bartkowiak, Witold Garbaczewski i Agnieszka Murawska.

Zaprezentowany podczas konferencji wachlarz różnorodnych wystąpień wskazuje na bardzo szerokie rozumienie podjętej tematyki. Szczególnie istotne znaczenie miały dyskusje dotyczące pojmowania samego terminu „upieniężnienie”, który okazał się trudny do zdefiniowania i był interpretowany niejednolicie przez przedstawicieli poszczególnych specjalności historycznych. *Stricte* numizmatyczne spojrzenie na zagadnienie pozwalało niektórym referentom rozpatrywać upieniężnienie jako zjawisko występujące zarówno w okresie lateńskim wśród Celtów, jak i w polskim wczesnym średniowieczu (M. Rudnicki, M. Bogucki). Bardziej sceptyczne spojrzenie na pojawienie się i zakres upieniężnienia zaprezentowali badacze starający się analizować zjawisko w szerszym kontekście rozwoju gospodarczego i teorii ekonomicznej (A. Bursche, P. Guzowski). Prowadzone polemiki ukazały szereg problemów związanych zarówno z interpretacją osiągniętych wyników badań i wykorzystywanej przez autorów referatów bazy źródłowej, jak i sposobem gromadzenia materiałów źródłowych. Wszyscy uczestnicy konferencji jednoznacznie wykazali użyteczność w badaniach archeologicznych i numizmatycznych wykrywaczy metali, co podkreślił w podsumowaniu obrad prof. Stanisław Suchodolski, zwracający uwagę także na znaczenie źródeł pisanych, zdecydowanie niedocenianych przez numizmatyków.

Spotkanie w Nowej Soli pokazało, że mimo zajmowania się podobnymi zjawiskami o charakterze gospodarczym numizmatycy, archeolodzy i historycy nie mówią jednym głosem. Postulowane przez uczestników spotkania dążenie do interdyscyplinarnego podejścia do problemu, jak najbardziej godne wsparcia, powinno zaowocować szerszym programem badawczym nad kwestią upieniężnienia. Niezbędne jest także wypracowanie definicji przedmiotu badań, użytecznej dla różnych specjalności i próba wyjścia poza dobrze znane poszczególnym badaczom pole własnych zainteresowań i wykorzystywanych źródeł. W innym przypadku trudno będzie wykroczyć poza sferę domysłów i intuicji. Wydaje się, że pierwszy krok został zrobiony i udokumentowany przygotowaną publikacją posesyjną¹.

Piotr Guzowski
Instytut Historii i Nauk Politycznych
Uniwersytetu w Białymstoku

¹ *Upieniężnienie. Kiedy moneta staje się pieniądzem. XIV Ogólnopolska Sesja Numizmatyczna w Nowej Soli. Muzeum Miejskie 2010*, red. B. Paszkiewicz, Nowa Sól 2011.